

Jämställdhet och genusfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sammanlagt 26 motionsyrkanden som väckts under de allmänna motionstiderna 2011 och 2012 samt med anledning av proposition 2011/12:115 Soldatanställningar i Försvarsmakten. Motionerna handlar både om rekrytering av kvinnor till tjänster som officerare, soldater eller sjömän och den andel kvinnor som rekryteras för att tjänstgöra internationellt. Motionerna handlar dessutom om visst jämställdhetsarbete, informations- och utbildningsinsatser inom området och diskriminering på grund av kön. Betänkandet behandlar dessa frågor tillsammans med Sveriges arbete med att efterleva internationella åtaganden enligt FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 och 1820 och frågan om genusperspektiv på internationella insatser.

I betänkandet finns fem reservationer (S, MP, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän	6
Motionerna	6
Bakgrund och tidigare behandling	7
Utskottets ställningstagande	8
Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret	9
Motionerna	9
Bakgrund och tidigare behandling	9
Utskottets ställningstagande	10
Arbetet för ökad jämställdhet	10
Motionerna	10
Bakgrund och tidigare behandling	11
Utskottets ställningstagande	12
Genusperspektiv på internationella insatser	13
Motionerna	13
Bakgrund och tidigare behandling	15
Utskottets ställningstagande	17
Trakasserier på grund av kön	17
Motionerna	18
Bakgrund och tidigare behandling	18
Utskottets ställningstagande	18
Reservationer	20
1. Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän, punkt 1 (MP, V)	20
2. Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret, punkt 2 (SD)	21
3. Arbetet för ökad jämställdhet, punkt 3 (S, V)	21
4. Genusperspektiv på internationella insatser, punkt 4 (S, MP, V)	22
5. Trakasserier på grund av kön, punkt 5 (MP)	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Motion väckt med anledning av proposition 2011/12:115	25
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	25
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	27

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 4,
2011/12:Fö7 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 3,
2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5,
2011/12:Fö231 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 4,
2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5 och
2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 1 (MP, V)

2. Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret

Riksdagen avslår motion

2011/12:Fö239 av Carina Herrstedt och Mikael Jansson (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (SD)

3. Arbetet för ökad jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 1,
2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6,
2011/12:Fö218 av Margareta B Kjellin (M) yrkande 1,
2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6 och
2012/13:Fö254 av Peter Hultqvist m.fl. (S).

Reservation 3 (S, V)

4. Genusperspektiv på internationella insatser

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 17–19,
2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 19,
2011/12:Fö240 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 16,
2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 17 och 19,
2012/13:U248 av Eva Flyborg (FP) yrkandena 7 och 8,
2012/13:Fö261 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 4 och
2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 4 (S, MP, V)

5. Trakasserier på grund av kön

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5 och

2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 5 (MP)

Stockholm den 30 maj 2013

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Jansson (SD), Torbjörn Björlund (V), Stefan Caplan (M) och Eva Sonidsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas motioner som väckts under de allmänna motionstiderna 2011 och 2012 om jämställdhet, genusperspektiv och rekrytering av kvinnor till det svenska försvaret. Betänkandet behandlar även en motion i ämnet som väcktes med anledning av proposition 2011/12:115 Soldatanställningar i Försvarsmakten. I denna proposition hanterade regeringen bl.a. frågan om Försvarsmaktens rekrytering av kvinnor och redovisade då bedömningen att förutsättningarna för en jämnare könsfördelning bland anställda inom Försvarsmakten skulle öka om man införde rekrytering på frivillig grund för all personal i myndigheten. Detta genom lagstiftning som utan hänsyn till kön gjorde det möjligt för alla i samhället att frivilligt söka sig till Försvarsmakten.

Regeringen ändrade Försvarsmaktens instruktion 2010 och har ställt krav på arbetet med Förenta nationernas säkerhetsresolutioner 1325 (2000) och 1820 (2008) om kvinnor, fred och säkerhet. Uppgiften utgör därmed en integrerad del av myndighetens verksamhet, och den 24 april 2012 informerade Försvarsmakten dessutom utskottet om det nya nordiska centrumet för genusfrågor, Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM). Regeringen beslutade dessutom den 27 september 2012 att förlänga Sveriges handlingsplan för FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 med en treårsperiod, t.o.m. 2015.

Försvarsminister Karin Enström beskrev den pågående personalförslagsreformen för utskottet den 5 mars 2013, och då redovisades bl.a. läget i fråga om rekryteringen av kvinnor till den grundläggande militära utbildningen. Även vid t.f. överbefälhavare Jan Salestrands redovisning för utskottet den 7 mars 2013 beskrevs Försvarsmaktens rekryteringsläge i detta avseende.

Utskottets överväganden

Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår sex motionsyrkanden om en ökad andel kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater eller sjömän. Då regeringen bedriver ett aktivt arbete inom området bedömer utskottet att motionärernas intentioner har beaktats.

Jämför reservation 1 (MP, V).

Motionerna

I motion 2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) konstaterar motionärerna i yrkande 4 att kvinnor, inklusive civilanställda, i dag endast utgör drygt 12 procent av Försvarsmaktens personal. Förutom att det av jämställdhetsskäl är viktigt att öka andelen kvinnor, motiverar inriktningen mot allt fler internationella uppdrag att kvinnor rekryteras i större omfattning. Regeringen måste, enligt motionärerna, arbeta hårdare för en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten, vilket även understryks i motion 2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 4.

I motion 2011/12:Fö7 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) beskriver motionärerna i yrkande 3 att Försvarsmaktens rekryteringsbas inte får bli alltför smal och att organisationen inte får bli inåtvänd. Motionärerna menar att kvinnor tyvärr söker sig till försvaret i betydligt lägre utsträckning än vad män gör, vilket blir ett problem. I motion 2011/12:Fö231 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) framhåller motionärerna i yrkande 4 dessutom att personalförsörjningssystemet även bör utformas så att det bidrar till en bred folklig förankring och till ett försvar som speglar samhället när det gäller attityder och sammansättning. Den skeva könsfördelningen kräver därför lösningar, och regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag till en ny handlingsplan för att nå en jämnare könsfördelning.

I motion 2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) skriver motionärerna i yrkande 5 att regeringen bör uppdraga åt hemvärdet att upprätta en handlingsplan med mål och delmål för att minst 40 procent av hemvärdets personal ska bestå av kvinnor. I dag anser alla riksdagspartier att kvinnor behövs inom försvaret, men det görs inte mycket för att skynda på processen, enligt motionärerna. Även i motion 2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5 anförs att regeringen bör uppdraga åt hemvärdet att upprätta en handlingsplan för att minst 40 procent av hemvärdets personal ska bestå av kvinnor.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen beskrev i inriktningspropositionen (2008/09:140) att man hade ställt krav på Försvarsmaktens långsiktiga verksamhet och förutsatte ett kontinuerligt inflöde av kvinnor och män som vill verka som yrkes- eller reservofficerare, soldater, hemvärnsmän eller civilanställda. Regeringen ansåg att rekryteringskraften måste ställas i förgrunden när det nya personalförsörjningssystemet utformas. För att stärka personalförsörjningen bedömdes att Försvarsmakten måste göra ansträngningar för att både män och kvinnor ska utgöra en självklar bas vid rekrytering av personal. I propositionen Soldatanställningar i Försvarsmakten (2011/12:115) gjorde regeringen bedömningen att förutsättningarna för en jämnare könsfördelning bland anställda inom Försvarsmakten skulle öka om man införde rekrytering på frivillig grund för all personal i myndigheten. Regeringen framhöll att den föreslagna lagstiftningen gjorde det möjligt för alla grupper i samhället att söka sig till Försvarsmakten. Regeringen konstaterade då att det nya personalförsörjningssystemet skulle innebära ökade förutsättningar för en jämnare könsbalans inom Försvarsmakten. Regeringen ansåg dock att det var av fortsatt stor betydelse att myndigheten vidtar åtgärder både före, under och efter anställningen för att fler kvinnor ska söka sig till Försvarsmakten och stanna i anställning.

Regeringen har senast beskrivit arbetet med att öka andelen kvinnor i försvaret i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1). Regeringen konstaterar där att andelen yrkesofficerare (officerare och specialistofficerare) som är kvinnor har ökat marginellt de senaste åren och för närvarande är 5,2 procent. I gruppen officerare är andelen anställda kvinnor 4,8 procent. Bland specialistofficerare är andelen kvinnor knappt 9 procent. I gruppen kontinuerligt tjänstgörande soldater redovisar regeringen att ca 10 procent är kvinnor. Vid utgången av 2012 var det ca 14 procent kvinnor som tecknat avtal inom hemvärdet jämfört med 15 procent 2009. Regeringen beskriver det som angeläget att uppnå en jämnare könsfördelning i Försvarsmakten och menar att andelen kvinnor bör öka snabbare, särskilt bland officerare. Regeringen konstaterar att Försvarsmaktens personalstruktur inte är i balans med de antals-, ålders- och kompetensmässiga behoven och att det råder stor obalans mellan andelen kvinnor och män i organisationen.

Samtidigt ser regeringen positivt på att andelen kvinnor som söker grundläggande militär utbildning (GMU) är hög i förhållande till den tidigare värnpliktsutbildningen. Regeringen konstaterar att antalet sökande till GMU under 2011 var 2 877 kvinnor och 19 548 män. Antalet antagna var 235 kvinnor och 1 423 män, men andelen kvinnor som söker utbildningen bör öka ytterligare enligt regeringen, som inte anser att Försvarsmakten i tillräcklig utsträckning har lyckats öka andelen kvinnor på alla nivåer inom myndigheten. Förändringarna går särskilt långsamt när det gäller offi-

cerare. Enligt regeringen bör Försvarsmakten därför vidta åtgärder så att fler kvinnor rekryteras och stannar i yrket. Regeringen menade att man kommer att följa Försvarsmaktens arbete i denna fråga.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2012 framkommer att 32 kvinnor och 310 män har anställts som yrkesofficerare, att 244 kvinnor och 2 441 män har anställts som kontinuerligt tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän samt att 538 kvinnor och 2 285 män har nominerats till den grundläggande militära utbildningen. Med andra ord var 19 procent av de antagna till GMU kvinnor under 2012, vilket försvarsministern har beskrivit som en avsevärd förbättring i förhållande till tidigare. Även för officersprogrammet har andelen kvinnor som påbörjar sin utbildning förändrats över tiden – ca 8 procent 2009 jämfört med 14 procent 2010, 17 procent 2011 och 13 procent 2012.

Vid t.f. överbefälhavare Jan Salestrands redovisning för utskottet den 7 mars 2013 konstaterades att Försvarsmakten ser den nuvarande rekryteringsbasen av främst intresserade unga män som otillräcklig för att garantera den framtida kompetensförsörjningen. Försvarsmakten arbetar därför med att säkra sin långsiktiga personalförsörjning genom att i högre grad försöka intressera lämpliga kvinnor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas syn på att andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän måste öka och att det är nödvändigt att Försvarsmakten fortsätter att vidta åtgärder för att fler kvinnor ska söka sig till Försvarsmakten och stanna kvar i sin anställning vid myndigheten. I Försvarsmaktens styrdokument för jämställdhet och jämlikhet anger myndigheten att verksamheten blir mer effektiv med en jämnare könsfördelning och en breddad rekrytering.

Utskottet anser att det är en självklarhet att både kvinnor och män ska utgöra en naturlig rekryteringsbas för Försvarsmakten. Utskottet delar regeringens bedömning att införandet av rekrytering på frivillig grund för all personal i Försvarsmakten ökar förutsättningarna för att åstadkomma en jämnare könsfördelning.

Den relativt höga andelen kvinnor som söker grundläggande militär utbildning (GMU) i förhållande till den andel som tidigare sökte värnpliktsutbildning visar på en positiv förändring. En positiv utveckling kan även ses när det gäller antalet kvinnor i hemvärnet och på officersprogrammet vid Försvarshögskolan. Regeringen har dock redovisat att andelen yrkesofficerare som är kvinnor har ökat marginellt de senaste åren och menar att det är angeläget att den ökar snabbare. Utskottet delar den bedömningen och ser det som otillfredsställande att det fortfarande råder så stor obalans mellan andelen kvinnor och män i organisationen. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att Försvarsmakten arbetar med att säkra sin långsiktiga kompetensförsörjning genom att försöka rekrytera och

behålla kvinnor med lämplig kompetens. Då även regeringen med denna utgångspunkt verkar för att Försvarsmakten ska arbeta aktivt i syfte att andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän vid myndigheten ska öka ännu snabbare bedömer inte utskottet att riksdagen nu bör vita ytterligare åtgärder. Motionerna avstyrks därmed.

Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om avskaffande av positiv särbehandling och om ett undantag i diskrimineringslagen för försvaret.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

I motion 2011/12:Fö239 av Carina Herrstedt och Mikael Jansson (båda SD) beskriver motionärerna i yrkandena 1 och 2 sina skäl för ett avskaffande av särbehandling inom försvaret. Enligt motionärerna har militärt ledarskap alltid varit något speciellt. Eftersom man leder andra med risk för liv och lem är det ett högst ovanligt arbete, och det ställer utomordentliga krav på den som leder verksamheten. Att vara yrkesofficer i operativ tjänst går inte att jämföra med ett vanligt kontorsarbete, varför de bästa som över huvud taget går att frambringa bland de sökande bör anställas. Motionärerna anser därför att den nuvarande särbehandlingen inom försvaret bör avskaffas och att försvaret bör ges ett undantag i diskrimineringslagen, vilket kan möjliggöra att de bäst lämpade i stället får förmånen att anställas i den svenska krigsmakten.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen beskrev i proposition 2009/10:160 Modern personalförsörjning för ett användbart försvar att den som genomgår militär utbildning på frivillig grund i princip är i samma situation som de totalförsvarspliktiga. Regeringen ansåg därför att den som söker till och genomgår den föreslagna militära utbildningen inom Försvarsmakten ska ha samma skydd enligt diskrimineringslagen som den som mönstrar och tjänstgör enligt lagen om totalförsvarsplikt.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2012 och av den redovisning som myndigheten gjorde för utskottet den 7 mars 2013 framkommer dessutom att en jämnare könsbalans och ett större genomslag hos lämpliga, men ännu inte intresserade unga kvinnor ses som en nödvändighet för att kompetensförsörjningen ska kunna garanteras i framtiden.

Slutligen kan konstateras att diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder diskriminering, men förbudet mot diskriminering vid antagning syftar inte till att förhindra åtgärder som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Av lagens förarbeten framgår att positiv särbehandling kan vara en sådan åtgärd. Det är däremot inte tillåtet att ge en sökande med sämre kvalifikationer företräde till en anställning eller utbildning. Positiv särbehandling får bara tillämpas mellan individer med lika eller näst intill lika meriter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger stor vikt vid att fler kvinnor ska söka sig till Försvarsmakten och stanna kvar i sin anställning vid myndigheten. Utskottet delar dessutom Försvarsmaktens egen bedömning att den nuvarande rekryteringsbasen, som främst består av intresserade unga män, är otillräcklig för att garantera en effektiv framtida kompetensförsörjning. Försvarsmakten kan svåriligen rekrytera tillräckligt med kompetent personal om bara den halva av rekryteringsbasen som består av män skulle beaktas. En grund för Försvarsmaktens legitimitet är också att den speglar hela befolkningen.

Som utskottet dessutom konstaterat tidigare är den som genomgår militär utbildning på frivillig grund i princip i samma situation som de totalförsvarspliktiga. Dessa individer bör därför åtnjuta samma skydd enligt diskrimineringslagen som den som mönstrade och tjänstgjorde enligt lagen om totalförsvarsplikt. Motionen avstyrks därmed.

Arbetet för ökad jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fem motionsyrkanden om ökad jämställdhet. Då regeringen bedriver ett aktivt arbete inom området bedömer utskottet att motionärernas intentioner har beaktats.

Jämför reservation 3 (S, V).

Motionerna

I motion 2011/12:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) beskriver motionärerna i yrkande 1 Försvarsmakten som en av tradition manligt dominerad sektor av arbetsmarknaden. Värnplikten var länge förbehållen unga män, och motionärerna menar att kvinnors möjlighet att göra värnplikt visserligen förändrade förutsättningarna men ändå aldrig innebar någon större tillströmning till försvaret. Motionärerna anser att orsakerna till detta troligtvis har sin grund både i ett visst motstånd inom försvaret och i strukturella svårigheter. Motionärerna menar därför att regeringen bör verka för en mer jämställd och jämlik försvarsmakt.

I motion 2011/12:Fö218 av Margareta B Kjellin (M) beskriver motionären i yrkande 1 att vi den senaste tiden har kunnat läsa om det stora intresset för Försvarsmaktens nya frivilliga soldatrekrytering, till vilken både tjejer och killar kan söka på lika villkor. Motionären ser det som positivt att vi nu ser en ökning av andelen kvinnor som söker sig till försvaret, men fler krävs för att skapa ett modernt jämställt försvar. Ett jämställt försvar i Sverige skapar bättre förutsättningar för Försvarsmakten. Då en bidragande orsak till att det fortfarande är så få kvinnor som söker sig till försvaret kan vara bristen på kvinnliga förebilder bör regeringen verka för ökad jämställdhet i försvaret.

I motion 2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) lyfter motionärerna i yrkande 6 fram vikten av jämställdhetsarbetet inom försvaret och genusutbildning inom hemvärnet. De menar att attityder i frågor om hur människor ska förhålla sig till varandra både skapas och förmedlas genom den omfattande utbildningsverksamheten. Eftersom Försvarsmakten är, och alltid har varit, mansdominerad är den manlige soldaten den norm som präglar hela verksamheten. Om fler kvinnor ska bli intresserade av att söka sig till Försvarsmakten och de nationella skyddsstyrkorna måste de veta att tjänstgöringen är anpassad även till deras behov och att de får möjlighet att genomföra sin utbildning på samma premisser som männen. Vänsterpartiet anser därför att ett genusperspektiv bör vara obligatoriskt på alla nivåer i utbildningssystemet. Motionärerna vill därför att regeringen ska ge hemvärnet i uppdrag att genomföra kvalificerad genusutbildning vid samtliga utbildningar för organisationens anställda. Det senare anförs även i motion 2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6.

I motion 2012/13:Fö254 av Peter Hultqvist m.fl. (S) framhåller motionärerna att de vill se ett kontinuerligt kunskapsutbyte i genuskunskap mellan förbanden och försvarsgrenarna. De konstaterar att Försvarsmakten bedriver ett aktivt arbete för att skapa en jämställd organisation, men de vill samtidigt understryka att detta ska vara en ständigt pågående process som inte kan anses bli "färdig". Att kontinuerligt arbeta med genusfrågor ger också mer trovärdighet i uppdraget att försvara demokratiska värderingar, nationellt som internationellt.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen har gett Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, i uppgift att ta fram en plan för hur verksamheten kan utvecklas och bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Planen ska i enlighet med myndigheternas regleringsbrev för 2013 bl.a. innehålla identifierade utvecklingsbehov, mål och aktiviteter och ska genomföras under 2014. Regeringen har vidare gett myndigheterna i uppgift att beskriva på vilket sätt lärdomarna från utvecklingsarbetet kan tas till vara i processen efter 2014 och redovisa detta senast den 16 september 2013.

Försvarsmakten har enligt årsredovisningen för 2011 verkat för att åstadkomma integrering av jämställdhetsarbetet, och myndigheten har genomfört utbildning i jämställdhetsintegrering för sina verksamhetsledare. Ett arbete med att omhänderta jämställdhetsfrågan i den ordinarie chefsutbildningen hade inletts, och myndighetens slutsats var att förändringsarbete tar tid. Att utveckla linjeorganisationens förmåga att omhänderta och vidareutveckla Försvarsmaktens jämställdhets- och jämlikhetsarbete är enligt myndigheten ett långsiktigt arbete som fortsätter. Försvarsmakten redovisade dessutom att likabehandlingsfrågor har integrerats i all militär grundutbildning. Myndigheten redovisade att likabehandlingsperspektivet stått i fokus inom ett antal områden, men främst inom rekrytering och information gentemot sökande och nyanställda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas bedömning att Försvarsmakten måste bli mer jämställd och att anställda kvinnor (officerare, soldater, sjömän och civilanställda) ska kunna verka på samma villkor som sina manliga kolleger inom myndigheten. Även utskottet lägger vikt vid de ansträngningar Försvarsmakten måste göra för att skapa en mer jämställd organisation och delar bedömningen att detta är nödvändigt bl.a. för myndighetens uppdrag att försvara demokratiska värden.

Utskottet lägger stor vikt vid det faktum att Försvarsmakten har integrerat likabehandlingsfrågor i all militär utbildning och ser ansträngningarna att skapa en jämställd organisation som en ständigt pågående process. Försvarsmakten har dragit slutsatsen att förändringsarbete tar tid. Utskottet anser att ett nödvändigt tålamod med förändringsprocesser inte får motverka kraven på konkreta resultat i det kontinuerliga arbetet. Att Försvarsmaktens jämställdhetsarbete vilar på en god kunskapsgrund, präglas av ett engagemang och ges tillräckliga resurser ser utskottet som lika självklart som att myndighetens chefer ska vara goda förebilder i förändringsarbetet. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet det fokus regeringen har lagt på frågan genom att ge såväl Försvarsmakten som MSB i uppdrag att utveckla verksamheten och bidra till att de jämställdhetspolitiska målen uppnås. Att myndigheterna dessutom har fått uppgiften att beskriva lärdomar från utvecklingsarbetet ser utskottet som särskilt angeläget, då detta bidrar till ett kontinuerligt kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom området. Mot bakgrund av dessa uppdrag bedömer inte utskottet att några ytterligare åtgärder är nödvändiga och föreslår därför att motionerna avstyrks.

Genusperspektiv på internationella insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår elva motionsyrkanden om genusperspektiv på internationella insatser. Då regeringen bedriver ett aktivt arbete inom området bedömer utskottet att motionärernas intentioner har beaktats.

Jämför reservation 4 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) uttrycker motionärerna krav på att de berörda svenska myndigheterna ska upprätta handlingsplaner för implementeringen av resolution 1325 och även bör införa en omfattande utbildning för utlandsplacerad personal om genusperspektiv på säkerhet samt sexualiserat våld (yrkandena 17–19). Även i motion 2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) i yrkandena 17 och 19 understryker motionärerna detta. De beskriver hur våldet mot kvinnor ökar och tar sig mer extrema uttryck under väpnade konflikter. Systematiska våldtäkter är vanligt förekommande som en del av krigföringen, och hotet mot kvinnors säkerhet upphör inte när den väpnade konflikten upphör. Motionärerna menar att det i arbetet med mänsklig säkerhet oftast saknas ett genusperspektiv som synliggör skillnader i mäns och kvinnors säkerhetsbehov. Motionärerna lägger stor vikt vid att Sverige agerar både nationellt och internationellt för att förbättra arbetet med FN:s resolution 1325 och 1820. De berörda myndigheterna, i synnerhet Försvarsmakten och Räddningsverket, bör därför själva upprätta handlingsplaner för implementeringen av resolution 1325. I de två motionerna framhålls dessutom att regeringen under innevarande mandatperiod bör sätta upp mål och delmål för att 40 procent av deltagarna i fredsbevarande insatser ska vara kvinnor. Motionärerna anser även att den svenska personalen behöver mer kunskap om t.ex. prostitution, människohandel för sexuella ändamål och barnsexturism för att kunna sätta sig in i de förhållanden som råder i konfliktrådena. Svenska anställda bör dessutom veta att den svenska sexköpslagen gäller för dem även utomlands. Genom att missbruka sin maktposition och utnyttja kvinnor eller flickor sexuellt bidrar de dessutom till den organiserade brottsligheten, som ofta kontrollerar prostitution och människohandel, och i förlängningen upprätthålls instabiliteten och våldet i landet.

I motion 2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) beskrivs kvinnors situation i konflikter, och motionärerna menar i yrkande 19 att betydande resurser måste satsas på kvinnors och flickors behov av skydd och stöd under och efter en konflikt. Utbildning i genusfrågor för dem som skall tjänstgöra utomlands i konflikter ses som nödvändig, varför Socialdemokra-

terna vill satsa på utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820 både för personal i Sverige och för personal som ska delta i internationella operationer.

I motion 2011/12:Fö240 av Peter Rådberg m.fl. (MP) menar motionärerna i yrkande 16 att FN:s resolutioner 1325 och 1820 måste följas upp på ett mer adekvat sätt. Samverkan och erfarenhetsutbyte, inklusive kartläggning av befintlig kunskap, om resolution 1325 måste öka nationellt. Uppföljning av implementeringen av resolution 1325 och redovisning av framsteg och motgångar i processen är nödvändiga. Motionärerna menar att myndigheterna på regeringens uppdrag bör återrapportera om insatser för att genomföra resolutionerna 1325 och 1820. En översyn av handlingsplanen måste göras genom årliga möten, och i samband med att handlingsplanen löper ut bör en övergripande utvärdering göras, enligt motionärerna. Det är dessutom motionärernas uppfattning att utvärderingen bör redovisas för riksdagen tillsammans med slutsatser för det fortsatta arbetet.

I motion 2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) understryker motionärerna dessutom behovet av utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820, både vad gäller den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer (yrkande 2). Förutom att förband som ska tjänstgöra i internationella miljöer kan utsättas för ökade psykiska och fysiska påfrestningar ställs höga krav på det etiska handlandet.

I motion 2012/13:U248 av Eva Flyborg (FP) framhåller motionären att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor (yrkande 7). De positiva effekterna av kvinnors ledarskap och kvinnors deltagande i fredsbevarande styrkor motiverar en ökad nominering och rekrytering av kvinnor till internationella diplomatiska befattningar inom området fred och säkerhet. Kvinnor i den fredsbevarande styrkan kan utgöra en förebild för kvinnor i konfliktområden och inspirera till deltagande i återuppbyggnad, i synnerhet demokratiuppbyggnad och ekonomisk utveckling.

I motion 2012/13:U248 av Eva Flyborg (FP) menar motionären i yrkande 8 att genusfrågor bör få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna eftersom krigets konsekvenser framför allt drabbar civilbefolkningen. De flesta flyktingar, närmare bestämt 70 procent, är kvinnor och barn, och systematiska våldtäkter är enligt motionären i dag en metod för krigsföring. Kvinnors särskilda utsatthet under krig utnyttjas systematiskt för att etniskt rensa områden och förnedra individen. Svenska medborgare stöder på många olika sätt fredsprocesserna i olika konfliktområden, men programmen inriktas mot barn och utbildning, mat och sjukvård, och det saknas ett större grepp för att stödja kvinnorna i återupprättandet av deras liv. Utbildningen av dem som deltar i utlandstjänst bör därför förbättras ytterligare när det gäller respekten för kvinnors rättigheter och förståelsen för vad kvinnor och barn kan råka ut för. Slutligen konstaterar motionären

att det enligt svensk lag är förbjudet att köpa sexuella tjänster och att det måste vara en viktig uppgift att se till att de svenska soldater som deltar i internationell tjänst får en gedigen information inom detta område.

I motion 2012/13:Fö261 av Peter Hultqvist m.fl. (S) beskriver motionärerna i yrkande 4 behovet av en uppdatering av handlingsplanen för resolution 1325. Enligt motionärerna har Sverige med hjälp av tidigare handlingsplaner bidragit till att genomföra resolution 1325 genom att initiera, utveckla, vidta och utvärdera ett antal åtgärder. Nuvarande handlingsplan löpte ut 2012 och motionärerna vill därför att regeringen uppdaterar handlingsplanen för resolution 1325. Beslutet bör ställa krav på mätbara mål, klar tidtabell, effektiva kontrollsystem och en definierad budget.

Bakgrund och tidigare behandling

Regeringen har senast beskrivit arbetet med ett genusperspektiv på internationell krishantering i budgetpropositionen för 2013. Regeringen konstaterade där att Försvarsmakten under 2011 hade fortsatt implementeringen av FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 och 1820 genom bl.a. ett jämställdhetsperspektiv på de internationella insatserna. Regeringen har genom ett uppdrag i myndighetens instruktion ställt krav på att myndigheten i sin verksamhet ska verka i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 (2000) och 1820 (2008) om kvinnor, fred och säkerhet. Resolutionerna ska särskilt beaktas vid utbildning samt vid planering, genomförande och utvärdering av insatser. Regeringen beslutade dessutom den 27 september 2012 att förlänga Sveriges handlingsplan för FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 med en treårsperiod, t.o.m. 2015. Till det beslutet kopplades även krav på åiterrapportering enligt sju indikatorer för att möjliggöra uppföljning bl.a. när det gäller andelen kvinnor som rekryteras till insatser, genusperspektiv internt när myndigheter arbetar med insatser, andelen insatspersonal som har genomgått utbildning om resolution 1325 samt de summor som har utbetalats till projekt som på olika sätt syftar till att verka för kvinnors och flickors skydd enligt de intentioner resolution 1325 anger.

Försvarsmakten har fortsatt att utveckla den missionsförberedande utbildningen genom att integrera olika utbildningsmoment i övningar. Samarbetet inom ramen för det nordiska försvarssamarbetet (Nordefco) fortsatte att utvecklas under 2011 kring dessa frågor. Bland annat påbörjades etableringen av ett Nordic Center for Gender in Military Operations (NCGM) på Försvarsmaktens internationella centrum (Swedint). Detta centrum har genomfört förhandlingar med Nato i syfte att etableras som ett Head (DH) inom Nato. NCGM har därmed också fått ett uppdrag om utvärdering av flera Natoleda insatser.

Regeringen konstaterade att 1 840 personer, varav 220 kvinnor och 1 620 män, vid något tillfälle under 2011 hade tjänstgjort i internationella militära insatser. De svenska förbanden deltog i insatser i Afghanistan, Kosovo och Libyen, och regeringens samlade bedömning var att de väl

svarat mot de krav som ställts i respektive insatsområde, bl.a. vad gäller bemanning. Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2012 framkommer dessutom att det svenska styrkebidraget till Afghanistan uppgick till 517 befattningar under året och att 12 procent av dessa bemannades av kvinnor. Samtidigt omfattade det svenska styrkebidraget till Kosovo 55 befattningar varav 24 procent bemannades av kvinnor.

Dessutom konstaterade regeringen i budgetpropositionen att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap beskrivit implementeringen av FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 och 1820 i insatsverksamheten (MSB:s årsredovisning för 2011, dnr Fö2012/663/SSK). Under 2011 tog MSB t.ex. fram en operativ målbild för arbetet med jämställdhet och mångfald i insatsverksamheten, t.ex. när det gäller kapacitetsutvecklingsprojekt och den egna insatspersonalen. FN:s resolutioner har utgjort en ram för arbetet och det har operationaliserats bl.a. utifrån myndighetens egna erfarenheter. MSB har enligt regeringen också samarbetat med andra svenska myndigheter under 2011 för att genomföra den svenska handlingsplanen kring FN:s resolutioner på området. Därutöver kan sägas att Försvarsmakten, som tillsammans med Rekryteringsmyndigheten och Försvarshögskolan ingår i ett gemensamt samverkansråd mot ogynnsamma attityder, under 2011 tog fram checklistan Genusmart. Denna ska användas för att införliva FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000) i verksamheten.

Ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott har behandlat frågan vid ett flertal tillfällen och särskilt betonat vikten av att Sverige fortsätter att tillmäta FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 (2000) och 1889 (2009) om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 (2005) och 1882 (2009) om barn i väpnade konflikter samt 1820 (2008) och 1888 (2009) om sexuellt våld i väpnade konflikter stor betydelse. Utskottet har understrukit betydelsen av att Sverige aktivt verkar för att åtagandena följs och att ett jämställdhets- och barnperspektiv integreras i all relevant verksamhet såväl vid insats i Afghanistan som i Kosovo (bet. 2011/12:UFöU3 och bet. 2011/12:UFöU2). Dessförinnan välkomnades att säkerhetsrådets resolution 1820 (2008) om sexuellt våld i väpnade konflikter tillmättes stor vikt från svensk sida och att uttalade mål styr arbetet genom den nationella handlingsplan för resolution 1325 som Sverige antog i februari 2009. Vikten av att kvinnor ska vara jämlika deltagare på alla beslutsnivåer, att det ska finnas ett genusperspektiv i alla fredsfrämjande operationer och att all personal som deltar i dessa ska gå igenom relevant utbildning om kvinnor och barns skydd och rättigheter vid konflikter underströks redan 2008 av det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, bet. 2007/08:UFöU4). Utskottet såg regeringens uppdrag för att implementera bl.a. FN:s resolution 1325 som betydelsefulla och konstaterade att man utgick från att regeringen i ett lämpligt sammanhang skulle redovisa det arbete både regering och myndigheter bedriver inom området.

Utskottets ställningstagande

I likhet med det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet vill utskottet särskilt betona vikten av att Sverige fortsätter att tillmäta FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325 (2000) och 1889 (2009) om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 (2005) och 1882 (2009) om barn i väpnade konflikter samt 1820 (2008) och 1888 (2009) om sexuellt våld i väpnade konflikter stor betydelse. Utskottet har understrukt betydelsen av att Sverige i olika internationella forum aktivt verkar för att åtagandena följs och att ett jämställdhets- och barnperspektiv integreras i relevant verksamhet.

Utskottet välkomnar regeringens beslut att tydligt integrera frågan om genusperspektiv på internationella insatser i Försvarsmaktens kärnverksamhet genom att ställa krav på genomförande i myndighetens instruktion. De ovan nämnda resolutionerna ska på regeringens uppdrag särskilt beaktas vid utbildning samt vid planering, genomförande och utvärdering av insatser. Försvarsmakten har även integrerat likabehandlingsfrågor i all militär utbildning och ser ansträngningarna att skapa en jämställd organisation som en ständigt pågående process.

Utskottet lägger stor vikt vid etableringen av NCGM och dess roll i att genomföra och utvärdera arbetet med genusperspektiv i internationella insatser. Utskottet välkomnar även samarbetet mellan Försvarsmakten, Totalförsvarets rekryteringsmyndighet och Försvarshögskolan, som genom sitt samverkansråd bidrar till att FN:s säkerhetsresolution 1325 införlivas i myndigheternas verksamhet och att de kvinnor och män som har till uppgift att försvara demokratiska värderingar får nödvändiga kunskaper för att göra det på ett trovärdigt sätt både nationellt och internationellt.

Utskottet kan konstatera att regeringen den 27 september 2012 beslutade att förlänga den nationella handlingsplanen för resolution 1325 till 2015 och att denna dessutom kompletterats med indikatorer som möjliggör uppföljning och utvärdering av arbetet. Utskottet anser att den årliga uppföljningen med hjälp av regeringens nationella indikatorer är betydelsefull och lägger vikt vid det fortsatta arbetet inom området. Därutöver ser inte utskottet något behov av ytterligare åtgärder, varför motionerna avstyrks.

Trakasserier på grund av kön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om trakasserier på grund av kön. Då regeringen bedriver ett aktivt arbete inom området bedömer utskottet att motionärernas intentioner har beaktats.

Jämför reservation 5 (MP).

Motionerna

I motion 2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5 och motion 2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5 understryker motionärerna vikten av att regeringen verkar för att handlingsplanen mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier inom Försvarsmakten efterlevs. Motionärerna menar att försvaret i dag styrs av manliga värderingar med män i beslutande ställning men att allas kompetens och erfarenhet, även kvinnornas, behöver tillvaratas. En alltför stor andel av kvinnorna inom Försvarsmakten uppger att de blivit utsatta för trakasserier på grund av kön eller sexuella trakasserier. Regeringen måste ta fram en plan mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier inom Försvarsmakten och se till att den efterlevs för att därigenom bidra till att öka andelen kvinnor inom försvaret.

Bakgrund och tidigare behandling

Som ett led i att skapa en positiv, utvecklande och hållbar arbetsmiljö fri från kränkningar och trakasserier har Försvarsmakten enligt årsredovisningen för 2011 fokuserat på två områden. Det första har inneburit att myndigheten har utvecklat och tydliggjort strukturer och riktlinjer för hur arbetet ska genomföras, följas upp och utvärderas samt vilket stöd som kan ges. Myndighetens andra fokus har varit att integrera ett jämställdhetsperspektiv i all central styrning och verksamhetsledning. Utifrån kartläggningen av förekomsten av trakasserier och kränkningar uppger Försvarsmakten att åtgärder har vidtagits för att stärka det främjande arbetet med aktiva åtgärder och att hantera händelser professionellt. Myndigheten har dessutom integrerat utbildning i likabehandlingsfrågor i all militär grundutbildning.

Försvarsmakten anger dessutom att myndigheten tillsammans med Totalförsvarets rekryteringsmyndighet och Förvarshögskolan ingår i ett gemensamt samverkansråd mot ogynnsamma attityder. Rådets strategi syftar till att främja jämlikhet och jämställdhet samt motverka diskriminering. Ordförandeskapet togs över av Försvarsmakten vid halvårsskiftet 2011 och rådets arbete fortsatte enligt den gemensamma strategin. I strategin identifierades fokusområdena styr- och beslutsdokument, utbildning och information. I syfte att synkronisera de olika myndigheternas rutiner vid trakasserier och kränkande särbehandling lät Samverkansrådet producera trycksaken Om det händer – Stöd vid trakasserier och kränkande särbehandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet bedömer att förekomsten av trakasserier och kränkande särbehandling ytterst kan ses som tecken på brister i Försvarsmaktens arbete med att skapa en mer jämställd organisation. Dessa brister får enligt utskottets

bedömning inte bara negativa konsekvenser för den enskilde som drabbas, utan även för myndighetens förmåga att rekrytera och behålla personal, såväl kvinnor som män. Som beskrivits ovan lägger utskottet därför stor vikt vid det fokus regeringen har lagt på jämställdhetsarbetet och välkomnar uppdragen till myndigheterna att verka för ytterligare förbättringar inom området.

Utskottet noterar dessutom att Försvarsmakten har integrerat likabehandlingsfrågor i all militär grundutbildning och att det har etablerats strukturer för att på ett systematiskt och professionellt sätt motverka trakasserier och kränkningar. Därmed bedömer utskottet att det inte behövs ännu fler åtgärder och avstyrker därför motionerna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän, punkt 1 (MP, V)

av Peter Rådberg (MP) och Torbjörn Björlund (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 4,
2011/12:Fö7 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 3,
2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5,
2011/12:Fö231 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 4,
2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 5 och
2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att Försvarsmaktens rekryteringsbas inte får bli alltför smal och att organisationen inte får bli inåtvänd. Personalförsörjningssystemet bör utformas så att det bidrar till en bred folklig förankring och till ett försvar som speglar hela samhället, såväl kvinnor som män, när det gäller attityder och sammansättning. Andelen kvinnor, inklusive civilanställda, är i dag endast drygt 12 procent av Försvarsmaktens totala personal. Förutom att det av jämställdhetsskäl och kompetensförsörjningsskäl är viktigt att öka andelen kvinnor, motiverar inriktningen mot allt fler internationella uppdrag att kvinnor rekryteras i större omfattning.

Den skeva könsfördelningen kräver därför lösningar. I dag anser alla riksdagspartier att kvinnor behövs inom försvaret, men det görs inte mycket för att skynda på processen. Regeringen bör därför återkomma med förslag till en ny handlingsplan för att nå en jämnare könsfördelning. I handlingsplanen bör regeringen fastställa mål och delmål för att minst 40 procent av hemvärnets personal ska bestå av kvinnor.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret, punkt 2 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Fö239 av Carina Herrstedt och Mikael Jansson (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser inte att särbehandling bör tillämpas vid rekryteringar inom försvarssektorn. Jag bedömer att militärt ledarskap är och alltid kommer att vara något speciellt. Eftersom man leder andra med risk för liv och lem är det ett högst ovanligt arbete, och det ställer utomordentliga krav på den som leder verksamheten. Att vara yrkesofficer i operativ tjänst går inte att jämföra med ett vanligt kontorsarbete, varför de bästa som över huvud taget går att frambringa bland de sökande bör anställas. Jag anser därför att den nuvarande särbehandlingen inom försvaret bör avskaffas och att försvaret bör ges ett undantag i diskrimineringslagen, vilket kan möjliggöra att de bäst lämpade i stället får förmånen att anställas i den svenska krigsmakten.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Arbetet för ökad jämställdhet, punkt 3 (S, V)

av Peter Hultqvist (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Torbjörn Björlund (V) och Eva Sonidsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 1, 2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6, 2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 6 och 2012/13:Fö254 av Peter Hultqvist m.fl. (S) samt avslår motion 2011/12:Fö218 av Margareta B Kjellin (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att Försvarsmakten bedriver ett aktivt arbete för att skapa en jämställd organisation, men vill samtidigt understryka att detta ska vara en ständigt pågående process som inte kan anses bli ”färdig”. Att kontinuerligt arbeta med genusfrågor ger en större trovärdighet i uppdraget att försvara demokratiska värderingar, såväl nationellt som internationellt. Vi anser också att ett kontinuerligt kunskapsutbyte i genuskunskap mellan förbanden och försvarsgrenarna är nödvändigt.

Försvarsmakten är en av tradition manligt dominerad sektor av arbetsmarknaden, och den manlige soldaten präglar hela verksamhetens normer. Visserligen har förutsättningarna gradvis förändrats, men någon större tillströmning av kvinnor till försvaret har inte följt av detta. Vi anser att orsakerna kan ha sin grund både i ett visst motstånd inom försvaret och i strukturella svårigheter. Vi menar därför att regeringen bör verka för en mer jämställd och jämlik miljö inom Försvarsmakten och hemvärnet.

Hur människor ska förhålla sig till varandra förmedlas i hög grad genom den omfattande utbildningsverksamheten. Om fler kvinnor ska bli intresserade av att söka sig till Försvarsmakten och de nationella skyddsstyrkorna måste de veta att tjänstgöringen är anpassad även till deras behov och att de får möjlighet att genomföra sin utbildning på samma premisser som männen. Vi lägger därför stor vikt vid jämställdhetsarbetet inom försvaret och en integrering av genusfrågor i utbildningar för både Försvarsmaktens anställda och de kvinnor och män som verkar inom hemvärnet.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Genusperspektiv på internationella insatser, punkt 4 (S, MP, V)

av Peter Hultqvist (S), Peter Jeppsson (S), Kent Härstedt (S), Clas-Göran Carlsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Peter Rådberg (MP), Torbjörn Björlund (V) och Eva Sonidsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 17–19,

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 19,

2011/12:Fö240 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 16,

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkandena 17 och 19,

2012/13:Fö261 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 4 och

2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 2 och

avslår motion

2012/13:U248 av Eva Flyborg (FP) yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Försvarsmakten har i dag en organisation på vilken regeringen och riksdagen har ställt krav att den ska ha förmåga att genomföra insatser i Sverige, i och utanför närområdet. Vi anser därför att all personal, både den som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer, bör genomgå utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820. Med avstamp i en kartläggning av den befintliga kunskapen inom området bör de berörda myndigheterna verka för att kunskapen om genusperspektiv på internationella insatser ökar.

Vi bedömer att den personal som tjänstgör i internationella miljöer kan utsättas för ökade psykiska och fysiska påfrestningar, och vi anser att det bör ställas höga krav på det etiska handlandet. All svensk personal behöver därför mer kunskap om t.ex. prostitution, människohandel för sexuella ändamål, sexualiserat våld och barnsexturism för att kunna sätta sig in i de förhållanden som råder i konfliktområdena. Vår utgångspunkt är att all svensk personal respekterar den svenska sexköplagens intentioner, men de som är anställda i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats lyder dessutom under svensk lag, vilket de måste bli medvetna om.

Regeringen har förlängt handlingsplanen för resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och stärkt den genom att myndigheterna ska återrapportera resultatet av genomförandet enligt vissa indikatorer. Vi anser att det är ett steg i rätt riktning men bedömer att det ligger ett ansvar hos regeringen, inte bara att följa upp arbetet utan även att själv definiera mätbara mål efter en beslutad tidtabell för genomförande. Det ligger också ett ansvar hos regeringen att besluta om mål för hur stor andel av de biståndsmedel som budgeteras för projekt som kommer kvinnor och flickor till del. För att säkerställa att medlen verkligen kommer kvinnor och flickor till del bör effektiva kontrollsystem inrättas som en del av uppföljningen. Vi anser att kvinnors och flickors skydd i konflikt- och postkonfliktområden och deras roll i arbetet med att skapa varaktig fred ska värderas lika högt som människors och pojkar. Därför vill vi se ett mål om att biståndsmedlen ska användas på ett jämställt sätt. På de myndigheter som skickar ut personal i internationella insatser bör mätbara krav på rekryteringen ställas för att andelen kvinnor ska öka successivt. Vi anser dessutom att de berörda myndigheterna bör integrera den nationella handlingsplanen för FN:s resolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet genom att upprätta myndighetsspecifika handlingsplaner för att fullt ut integrera ett genusperspektiv i relevanta delar av sin egen verksamhet.

Den återrapportering som Folke Bernadotteakademien årligen kommer att göra av myndigheternas resultat i arbetet med att genomföra den nationella handlingsplanen ger enligt vår bedömning en bra grund för att regeringen på ett systematiskt sätt även ska kunna redovisa dessa för riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Trakasserier på grund av kön, punkt 5 (MP)

av Peter Rådberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5 och

2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag vill understryka vikten av att Försvarsmakten följer handlingsplanen mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier. Jag menar att regeringen har ett särskilt ansvar för att säkerställa att Försvarsmakten aktivt verkar för att trakasserier inte ska förekomma inom myndigheten. Jag menar även att försvaret i dag styrs av manliga värderingar och att det huvudsakligen är män som sitter i beslutande ställning inom Försvarsmakten, men allas kompetens och erfarenhet, även kvinnornas, behöver tillvaratas. En alltför stor andel av kvinnorna inom Försvarsmakten uppger att de har blivit utsatta för trakasserier på grund av kön eller sexuella trakasserier. Regeringen måste ta fram en plan mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier och se till att den följs för att därigenom bidra till att öka andelen kvinnor inom försvaret.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion väckt med anledning av proposition 2011/12:
115*2011/12:Fö7 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):*

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ny handlingsplan bör upprättas för att nå en jämnare könsfördelning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U236 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att handlingsplanen mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier inom Försvarsmakten efterlevs.

2011/12:U245 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen under innevarande mandatperiod bör sätta upp mål och delmål för att 40 % av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att berörda svenska myndigheter ska upprätta handlingsplaner för implementeringen av resolution 1325.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försvarsmakten och övriga berörda myndigheter bör införa en omfattande utbildning för utlandsplacerad personal avseende genusperspektiv på säkerhet samt sexualiserat våld.

2011/12:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en mer jämställd och jämlik Försvarsmakt.

2011/12:Fö209 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt hemvärnets att upprätta en handlingsplan med delmål och mål för att minst 40 % av hemvärnets personal ska bestå av kvinnor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge hemvärnets i uppdrag att genomföra kvalificerad genusutbildning vid samtliga utbildningar samt med organisationens anställda.

2011/12:Fö218 av Margareta B Kjellin (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för ökad jämställdhet i försvaret.

2011/12:Fö228 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnors situation i konflikter.

2011/12:Fö231 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny handlingsplan för jämnare könsfördelning.

2011/12:Fö239 av Carina Herrstedt och Mikael Jansson (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett avskaffande av särbehandling inom försvaret.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försvaret bör ges ett undantag i diskrimineringslagen.

2011/12:Fö240 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa upp FN:s resolutioner 1325 och 1820 på ett mer adekvat sätt enligt ovan.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:U207 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen under innevarande mandatperiod bör sätta upp mål och delmål för att 40 procent av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försvarsmakten och övriga berörda myndigheter bör införa en omfattande utbildning för utlandsplacerad personal när det gäller ett genusperspektiv på säkerhet samt sexualiserat våld.

2012/13:U248 av Eva Flyborg (FP):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusfrågor bör få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna.

2012/13:Fö204 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt hemvärdet att upprätta en handlingsplan med delmål och mål för att minst 40 procent av hemvärdets personal ska bestå av kvinnor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge hemvärdet i uppdrag att genomföra kvalificerad genusutbildning vid samtliga utbildningar samt med organisationens anställda.

2012/13:Fö254 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontinuerligt kunskapsutbyte i genderkunskap mellan förbanden och försvarsgrenarna.

2012/13:Fö261 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppdatering av handlingsplanen för resolution 1325.

2012/13:Fö264 av Peter Rådberg m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsa på utbildning i genuskunskap och i FN-resolutionerna 1325 och 1820, både vad gäller den personal som tjänstgör i Sverige och den personal som ska delta i internationella operationer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för en jämnare könsfördelning inom Försvarsmakten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att handlingsplanen mot trakasserier på grund av kön och mot sexuella trakasserier inom Försvarsmakten följs.